

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 05/30/2017
Spisová značka: 22 Cdo 4694/2016
ECLI: ECLI:CZ:NS:2017:22.CDO.4694.2016.1
Typ rozhodnutí: ROZSUDEK
Heslo: Držba
Dotčené předpisy: § 131 odst. 1 obč. zák.
Kategorie rozhodnutí: B
Podána ústavní stížnost

datum podání	spisová značka	soudce zpravodaj	výsledek	datum rozhodnutí
07/30/2017	II. ÚS 2378/17	doc. JUDr. Vojtěch Šimíček, Ph.D.	-	-

22 Cdo 4694/2016

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jiřího Spáčila, CSc., a soudců Mgr. Davida Havlíka a Mgr. Michala Králíka, Ph.D., ve věci žalobce **Lesy České republiky, s. p.**, identifikační číslo osoby 42196451, se sídlem v Hradci Králové, Přemyslova 1106/19, proti žalovanému **Lesnímu sdružení Velká nad Veličkou z. s.**, identifikační číslo osoby 48847615, se sídlem ve Velké nad Veličkou 151, zastoupenému JUDr. Ing. Martinem Florou, Dr., advokátem se sídlem v Brně, Lidická 710/57, o zaplacení 1 240 490 Kč s příslušenstvím a o vzájemném návrhu žalovaného na určení vlastnického práva, vedené u Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 5 C 79/2012, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 10. 5. 2016, č. j. 15 Co 334/2015-636, takto:

I. Dovolání proti části výroku I. rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 10. 5. 2016, č. j. 15 Co 334/201-636, jímž byl potvrzen výrok VI. rozsudku Okresního soudu v Hodoníně ze dne 17. 6. 2015, č. j. 5 C 79/2012-583, kterým byl zamítnut vzájemný návrh žalovaného na určení jeho vlastnického práva ke specifikovaným pozemkům, a proti výroku II. rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 10. 5. 2016, č. j. 15 Co 334/2016-636, **se odmítá.**

II. Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 10. 5. 2016, č. j. 15 Co 334/2015-636, ve výroku I. v části, kterou byl potvrzen výrok I. rozsudku Okresního soudu v Hodoníně ze dne 17. 6. 2015, č. j. 5 C 79/2012-583, o zaplacení částky 147 657,50 Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,5% ročně od 12. 10. 2012 do zaplacení, a dále ve výrocích III. a IV. **se ruší.**

Rozsudek Okresního soudu v Hodoníně ze dne 17. 6. 2015, č. j. 5 C 79/2012-583, v části výroku I. o zaplacení částky 147 657,50 Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,5% ročně od 12. 10. 2012 do zaplacení, a ve výrocích III., IV. V. a VII. **se ruší** a věc **se vrací** v tomto rozsahu Okresnímu soudu v Hodoníně k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Okresní soud v Hodoníně rozsudkem ze dne 17. 6. 2015, č. j. 5 C 79/2012-583, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci 147 657,50 Kč se zákonným úrokem z prodlení 7,75% p. a. z této částky od 12. 10. 2012 do zaplacení (výrok I.) a zamítl žalobu v části, ve které se žalobce domáhal, aby byla žalovanému uložena povinnost zaplatit 1 092 832,50 Kč se zákonným úrokem z prodlení 7,75% p. a. z částky 1 240 490 Kč od 4. 4. 2012 do 11. 10. 2012 a se zákonným úrokem z prodlení 7,75% p. a. z částky 1 092 832,50 Kč od 12. 10. 2012 do zaplacení (výrok II.). Výrokem VI. zamítl vzájemný návrh žalovaného na určení, že je vlastníkem pozemků par. č. 5764, 5870/4, 5870/9, 5870/10, 5870/11, 5870/12, 5870/14, 5874, 5875/9, 5875/10, 5875/11, 5875/12, 5875/13, 5875/14, 5881/2, 5889, 5891/2, 5884/1, 5885, 5887 a 5888 (dále také „předmětné pozemky“), zapsaných v katastru nemovitostí pro katastrální území J. n. V., obec J. Výroky III., IV., V. a VII. rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně zjistil, že původním vlastníkem předmětných pozemků bylo od roku 1933 Velické lesní družstvo, zapsané společenstvo s ručením obmezeným (dále také „původní družstvo“), které dne 31. 12. 1959 změnilo název a právní formu podle zákona č. 53/1954 Sb., o lidových družstvech a o družstevních organizacích. Dne 15. 5. 1951 byly předmětné pozemky na základě přidělové listiny převedeny na Československý stát. Podle protokolu z členské schůze ze dne 27. 12. 1959 byl družstevní les (předmětné pozemky) předán do hospodaření JZD Velká nad Veličkou, přičemž členská schůze rozhodla, že družstvo se prozatím nebude likvidovat. Ke dni 23. 4. 1964 došlo k vymazání původního družstva z podnikového rejstříku s odůvodněním, že bylo na základě usnesení členské schůze sloučeno s JZD Velká nad Veličkou, na které přešla veškerá práva a závazky. Z JZD Velká nad Veličkou dále pozemky přešly na Československý stát a byly následně přenechávány do užívání různým státním organizacím. Na žalobce předmětné pozemky přešly v souvislosti s jeho zřízením s účinností k 1. 1. 1992.

Dne 12. 10. 1992 uplatnil M. V. (dále „navrhovatel“) nárok na vydání předmětných pozemků podle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (dále „zákon o půdě“), a to jako zástupce dědiců po původním družstvu. Blíže neurčeného data uzavřeli žalobce (jako osoba povinná podle zákona o půdě) a navrhovatel (jako zástupce oprávněných) dohodu o vydání předmětných nemovitostí původnímu vlastníku. Tuto dohodu předložili dne 10. 5. 1993 ke schválení Okresnímu úřadu Hodonín, pozemkovému úřadu Hodonín (dále také „správní orgán prvního stupně“). Dne 8. 8. 1993 vznikl podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve spojení s § 18 odst. 2 písm. a) zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále také „obč. zák.“), žalovaný, jako nová právnická osoba (občanské sdružení). Předloženou dohodu o vydání předmětných nemovitostí úřad schválil 16. 11. 1993, přičemž následnou dohodu o navrácení užívacího práva k předmětným pozemkům ze dne 20. 12. 1993, již na straně oprávněného podepsal žalovaný a držby předmětných pozemků se chopil žalovaný. Ten následně 12. 11. 1994 podal Katastrálnímu úřadu Hodonín žádost o opravu názvu vlastníka, čímž dosáhl zápisu vlastnického práva k předmětným pozemkům ve svůj prospěch. Dne 2. 4. 1995 podal žalobce návrh na přezkoumání rozhodnutí správního orgánu prvního stupně, kterým správní orgán schválil dohodu o vydání předmětných nemovitostí z 16. 11. 1993; Ministerstvo zemědělství, Ústřední pozemkový úřad, rozhodnutím ze dne 12. 2. 1996 napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil správnímu orgánu k novému projednání. Rozklad proti rozhodnutí ministr zemědělství dne 30. 5. 1996 zamítl a rozhodnutí bylo doručeno také právnímu zástupci žalovaného. V důsledku těchto okolností vyzval žalobce žalovaného k vydání předmětných pozemků.

V novém rozhodnutí ze dne 16. 4. 1999 již správní orgán prvního stupně dohodu předloženou dne 10. 5. 1993 neschválil. Rozhodnutí napadl žalovaný žalobou a Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 26. 3. 2002 napadené rozhodnutí potvrdil. Následné rozhodnutí Ministerstva zemědělství, Pozemkového úřadu Hodonín, podle kterého žalovaný není vlastníkem předmětných pozemků, žalovaný rovněž napadl žalobou, přičemž Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 29. 12. 2003, č. j. 30 Ca 201/2003-47, žalobu zamítl; rozsudek nabyl právní moci 2. 2. 2004. Dne 3. 4. 2011 byl žalobce zapsán jako vlastník v katastru nemovitostí, přičemž žalovaný předmětné pozemky užíval až do konce srpna 2011.

Žalobce se domáhal podle § 131 odst. 1 obč. zák. vydání věci spolu s užitky, které žalovaný získal v důsledku úmyslné těžby v období od 1. 1. 2010 do 3. 6. 2011. Žalovaný v průběhu řízení uplatnil vzájemný návrh, kterým se domáhal určení, že je vlastníkem předmětných pozemků.

Soud prvního stupně dospěl k následujícím právním závěrům: Žalovaný neprokázal platný právní titul k nabytí předmětných pozemků; s ohledem na složitý vývoj vlastnických vztahů v období začátku devadesátých let však mohl být v objektivní dobré víře v nabytí vlastnického práva, přestože jako nový právní subjekt nemohl nabýt vlastnické právo v restituci. Nicméně nejpozději dnem doručení rozhodnutí Ministerstva zemědělství, proti kterému podal dne 27. 2. 1996 rozklad, žalovaný o objektivní dobrou víru přišel (stal se držitelem neoprávněným), a nemohl tak vlastnické právo ani vydržet. Jako neoprávněný držitel má žalovaný povinnost vydat plody a užitky věci podle § 131 odst. 1 obč. zák. Připustil, že v případě lesního pozemku je třeba chápat pojem nákladů nutných pro zachování věci širším způsobem, neboť zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů, stanoví vlastníku řadu povinností, které s sebou přináší zvýšené náklady; proto do nákladů na zachování věci připočetl náklady nahodilé těžby nebo náklady vynaložené na funkci lesního hospodáře. Odmítl však možnost odečtení nákladů na úmyslnou těžbu, neboť ta již směřovala ke zhodnocení věci, nikoli k jejímu zachování. Uvedl, že pokud by akceptoval možnost odečtení nákladů na úmyslnou těžbu, setřel by se rozdíl mezi náklady, které držitel hradí v případě držby oprávněné a neoprávněné. Protože znalec částečně ztotožnil náklady na zachování věci a náklady na zhodnocení věci, korigoval soud náklady zjištěné znalcem vlastní úvahou ve smyslu § 136 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále „o. s. ř.“).

Co se týká aktivní legitimace žalobce, ve věci nemůže být aktivně legitimováno původní družstvo, protože to již zaniklo, jak je patrné ze záznamu v podnikovém rejstříku ze dne 23. 4. 1960; je přitom třeba vycházet z presumpce správnosti aktu veřejné správy. Tento závěr není zpochybněn ani existencí protokolu z členské schůze původního družstva z 27. 12. 1959, neboť ten nekoresponduje se zjištěním, že by původní družstvo vyvíjelo po roce 23. 4. 1960 jakoukoli činnost. Za situace, kdy byla prokázána neoprávněnost držby žalovaného, neobstojí ani námitka, že uplatnění žalobního nároku odporuje dobrým mravům. Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu lze sice ochranu vlastnického práva pro rozpor s dobrými mravy výjimečně odepřít, nelze tím však konstituovat vlastnické právo protistrany bez opory v zákonné úpravě.

Krajský soud v Brně k odvolání žalovaného rozsudkem ze dne 10. 5. 2016, č. j. 15 Co 334/2015-636, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v části výroku I. ohledně částky 147 657,50 Kč s úrokem z prodlení a ve výroku VI. o zamítnutí vzájemného návrhu (výrok I.). Ve zbývajících částech výroku I., týkající se úroku z prodlení z částky 147 657,50 Kč ve výši 0,25% ročně od 12. 10. 2012, napadený rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žaloba se zamítá. Výrokem III. změnil napadený rozsudek v části, ve které soud prvního stupně rozhodl o náhradě nákladů státu a výrokem IV. rozhodl o povinnosti žalobce zaplatit žalovanému náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Odvolací soud převzal skutková zjištění soudu prvního stupně a v podstatné části se ztotožnil i s právním hodnocením věci. Zopakoval, že při vydání věci a užitků věci si žalovaný může odpočítat náklady nutné pro údržbu a provoz věci, nicméně těmito náklady nejsou náklady spojené s úmyslnými těžbami. Již z definice úmyslné těžby přitom plyne, že směřuje ke zhodnocení věci. Uzavřel, že žalovaný je povinen vydat spolu s věcí také užitky věci, které představují cenu dřeva na odvozním místě; od této hodnoty si nemůže odečíst náklady na úmyslnou těžbu.

Také v otázce vydržení a aktivní legitimace se odvolací soud ztotožnil se závěry soudu prvního stupně. K námitce, že výkon práva žalobce na vydání plodů neoprávněně držené věci je v rozporu s dobrými mravy, uvedl, že nemůže být důvodná již proto, že žalobce v řízení uplatňuje práva vlastníka zakotvená v § 123 obč. zák. Pokud žalobce nemohl užívat plody a užitky předmětu svého vlastnického práva, má právo na jejich vydání. Nadto se žalobce nedomáhal vydání plodů za celé období neoprávněné držby, nýbrž jen za dobu od 1. 1. 2010 do 30. 6. 2011. Za nesprávné považoval odvolací soud pouze posouzení výše zákonného úroku z prodlení, proto rozsudek soudu prvního stupně v této části změnil.

Proti rozsudku krajského soudu podává žalovaný (dále také „dovolatel“) dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř. Tvrdí, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které doposud v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyly řešeny, přičemž skutkově a právně obdobné věci jsou dovolacím soudem rozhodovány rozdílně. Důvodem dovolání je nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

Odvolací soud údajně nesprávně dospěl k závěru, že dobrá víra žalovaného v univerzální právní nástupnictví původního družstva musela zaniknout nejpozději ve chvíli, kdy bylo předsedovi družstva doručeno rozhodnutí odvolacího správního orgánu, kterým došlo ke zrušení původního rozhodnutí Okresního úřadu v Hodoníně ze dne 11. 6. 1993 o schválení dohody o vydání předmětných pozemků. Stejně tak není správný závěr, že zánik dobré víry mohly způsobit také výzvy žalobce k vyklizení předmětných pozemků. Žalovaný byl zapsán jako vlastník v katastru nemovitostí a prostřednictvím jiných orgánů stát s žalovaným jako s vlastníkem jednal. Podle § 11 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, v dobré víře není ten, kdo musel vědět, že katastrální zápis neodpovídá skutečnosti; důkazní břemeno přitom nesl žalobce. Odvolací soud zcela pominul ustálenou judikaturu Ústavního soudu, podle které je nepřípustné, aby soudy zpochybnily vlastnické právo toho, kdo jedná v důvěře ve veřejnou evidenci a to ani v případě, že dotyčný mohl nemovitost získat v restituci (odkazuje např. na nález Ústavního soudu ze dne 29. 12. 2009, sp. zn. IV. ÚS 42/09). Stát navíc vlastnické právo dovolatele nikdy nezpochybnil a udržoval jeho dobrou víru, že je vlastníkem, když se tak k němu prostřednictvím státních orgánů po celou dobu choval.

Nesprávný je rovněž právní názor, podle kterého pro závěr o zániku lesního družstva hospodářického podle zákona o lidových družstvech postačuje zjištění, že bylo vymazáno z podnikového rejstříku. Zápis v podnikovém rejstříku měl pouze deklaratorní povahu a je třeba prokázat existenci konkrétní právní skutečnosti, která vedla ke zrušení družstva, v opačném případě družstvo stále existuje a je vlastníkem předmětných pozemků; to popírá aktivní legitimaci žalobce. Přináší podrobnou argumentaci, kterou podporuje právní názor, že původní družstvo nezaniklo. Neexistují ani důkazy o faktickém zániku družstva. Nejvyšší soud již dříve potvrdil, že lesní družstvo, které neprošlo procesem transformace podle § 765 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, může nadále existovat podle dřívějších právních předpisů, aniž by bylo zapsáno v obchodním rejstříku.

Dále odvolací soud nesprávně posoudil, že za náklady na údržbu a provoz věci ve smyslu § 131 odst. obč. zák. nelze v případě lesních pozemků považovat náklady na provedení úmyslné těžby. Je třeba zohlednit, že vlastníku lesa je uložena řada veřejnoprávních povinností. Lesní zákon v §

13 odst. 1 stanoví vlastníku lesa povinnost účelně les obhospodařovat a podle § 31 odst. 1 je vlastník přímo povinen obnovovat lesní porosty a vychovávat je soustavně a včas. To plyne také z definice úmyslné těžby, neboť předmýtní úmyslnou těžbou se rozumí těžba prováděná za účelem výchovy porostu [§ 2 písm. l)] a mýtní úmyslnou těžbou těžby za účelem obnovy porostu [§ 2 písm. m)]. Ačkoli to může připadat neznalé osobě neobvyklé, právě úmyslná těžba je jediným nástrojem včasné a soustavné výchovy a obnovy porostu. Náklady, jejichž odečtení podle § 131 odst. 1 obč. zák., se žalovaný snaží dosáhnout, jsou proto nutnými náklady na údržbu věci, které vyplývají přímo z povinností stanovených lesním zákonem.

Dále užitek, který je neoprávněný držitel povinen vydat, nemůže být představován cenou dřeva dopraveného na lokalitu OM (odvozní místo). Správně v takovém případě musí být neoprávněný užitek vyčíslen podle ceny dřeva na lokalitě P (dřevo doposud stojící v lese), neboť odvolací soud vůbec nebere v potaz skutečnost, že plody (a to nejen v lesnictví, nýbrž jakékoli plody obecně) mají jinou hodnotu před sklizní a po sklizni. Pokud by měla být vydána hodnota plodů na lokalitě OM, nebyly by zohledněny náklady na sklizeň (těžbu) plodů.

Konečně nemůže být správný ani názor, že rozpor uplatněného nároku žalobce s dobrými mravy nemůže být dán již proto, že nárok vychází z vlastnického práva žalobce. Pokud se odvolací soud námitkou dovolatele vůbec nezabýval, postupoval v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu (odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 21 Cdo 486/2002, dostupný na internetové adrese www.nsoud.cz, stejně jako všechny dále uvedené rozsudky Nejvyššího soudu).

Žalobce ve vyjádření uvedl, že v řízení bylo prokázáno převedení lesa na JZD Velká nad Veličkou a posléze na stát. Co se týká existence původního družstva, žalovaný si odporuje, tvrdí-li, že původní družstvo stále existuje, a zároveň namítá, že je jeho právním nástupcem. To, že se domáhal vydání nemovitých věcí v restitučním řízení, znamená, že neexistoval právní titul, na základě kterého by mohl být žalovaný v dobré víře, že mu vlastnické právo náleží.

Nejvyšší soud projednal dovolání v souladu s § 3028 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále „o. z.“) podle zákona č. 40/1964 Sb., neboť povinnost vydat věc spolu s jejími plody a užitky vznikla před 1. 1. 2014.

Po zjištění, že dovolání žalovaného je částečně přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), dovolací soud napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je částečně důvodné.

Dovolání v části, ve které ho dovolací soud neodmítl, je přípustné, neboť otázka nutných nákladů vynaložených neoprávněným držitelem na těžení plodů, které je povinen vydat vlastníkově, nebyla v judikatuře dovolacího soudu vyřešena; tvrzení, že tato otázka je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, dovolatel nijak nerozvádí a dovolacímu soudu taková rozhodnutí nejsou známa. Dovolání je přípustné také z toho důvodu, že se odvolací soud napadeným rozhodnutím odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu v otázce použití ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák.

Dovolání však není přípustné ve vztahu k části napadeného výroku I., kterým odvolací soud potvrdil výrok VI. rozsudku soudu prvního stupně. Otázka dobré víry dovolatele jako podmínky k jím tvrzenému vydržení pozemků, neboť v této části je napadené rozhodnutí v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu; proto bylo odmítnuto (§ 243c odst. 1 o. s. ř.).

K otázce dobré víry dovolatele jako podmínky k jím tvrzenému vydržení pozemků:

Otázka dobré víry je významná jednak ve vztahu k tomu, zda mohl dovolatel předmětné pozemky vydržet, jednak ve vztahu k otázce, je-li spolu s předmětnými pozemky povinen vydat také jejich plody a užitky (§ 131 odst. 1 obč. zák.).

Dobrá víra spočívá v přesvědčení držitele, že je vlastníkem věci, kterou drží, anebo subjektem práva, které vykonává, popřípadě že jsou dány právní skutečnosti, které mají za následek vznik vykonávaného práva (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2002, sp. zn. 22 Cdo 490/2001), přičemž otázku dobré víry držitele je podle ustálené judikatury třeba hodnotit objektivně a nikoli pouze ze subjektivního hlediska (osobního přesvědčení) samotného účastníka (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1253/99, publikovaný v časopise Soudní rozhledy č. 5/2001). Je tedy třeba vždy brát v úvahu, zda držitel při běžné opatrnosti, kterou lze s ohledem na okolnosti a povahu daného případu po každém požadovat, neměl, resp. nemohl mít, po celou vydržecí dobu důvodné pochybnosti o tom, že mu věc nebo právo patří (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1843/2000). Závěr o existenci dobré víry držitele, že mu sporný pozemek patří, přitom dovolací soud může zpochybnit, jen pokud by byl zjevně nepřiměřený (k tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1689/2000).

Protože dobrá víra oprávněného držitele zaniká ve chvíli, kdy se dozvěděl o skutečnosti, která u něj objektivně musela vyvolat pochybnost o tom, že mu věc po právu patří (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1806/2006), není nepřiměřený závěr odvolacího soudu, že dovolatel není v dobré víře, že mu předmětné pozemky patří. Ztrátu dobré víry muselo při zachování běžné opatrnosti způsobit jak doručení rozhodnutí odvolacího správního orgánu ze dne 12. 2. 1996, tak i následná výzva žalobce k vydání pozemků. Není totiž podstatné, zda skutečný vlastník věci svá tvrzení doložil; postačí, že jeho ingerence ve věci byla způsobila vyvolat u do té doby oprávněného držitele pochybnosti o vlastnictví sporné věci (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2006, sp. zn. 22 Cdo 1659/2005). Závěr odvolacího soudu tak odpovídá ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu.

Odkaz na § 11 zákona o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem (od kterého odvozuje svoji dobrou víru) není přílehlavý, neboť odvolací soud nezpochybnil vznik dobré víry dovolatele; dospěl však k tomu, že doručením rozhodnutí odvolacího správního orgánu dobrou víru ztratil a od té chvíle byl držitelem neoprávněným. Význam uvedeného ustanovení přitom spočívá výhradně ve vyvrácení domněnce dobré víry; ta byla vyvrácena skutkovým zjištěním, že žalovaný se musel dozvědět o okolnostech objektivně zpochybňujících jeho vlastnické právo.

Co se týká odkazu na nálezu Ústavního soudu ze dne 29. 12. 2009, sp. zn. IV. ÚS 42/09, dovolacímu soudu není zřejmé, jak by se jeho závěry měly promítnout do nyní projednávané věci. Ústavní soud v tomto nálezu vyjádřil názor, že stát nemůže dlouho po uplynutí lhůty k uplatnění restitučních nároků neočekávaně zpochybnit vlastnické právo zapsaného vlastníka s tím odůvodněním, že se měl svého práva domáhat v restituci. V nyní souzené věci však soudy nezamítly vzájemný návrh na určení vlastnického práva s odkazem na restituční předpisy, nýbrž zamítly jej proto, že dovolatel své vlastnické právo neprokázal.

K právu neoprávněného držitele odpočítat si od nároků vlastníka náklady vynaložené na těžení plodů věci:

Neoprávněný držitel je povinen vždy vydat věc vlastníkovi spolu s jejími plody a užitky a nahradit škodu, která neoprávněnou držbou vznikla. Může si odpočítat náklady nutné pro údržbu a provoz věci (§ 131 odst. 1 obč. zák.). Neoprávněný držitel si může od věci oddělit to, čím ji svým nákladem zhodnotil, pokud je to možné bez zhoršení podstaty věci (§ 131 odst. 2 obč. zák.). Jde-li

o plody, které již vydat nelze (např. byly prodány či spotřebovány) je třeba poskytnout vlastníkovi jejich peněžní náhradu (§ 458 odst. 1 obč. zák.).

Citované ustanovení má zjevně reparační povahu; jde o to, aby vlastníkovi byla nahrazena újma způsobená neoprávněnou držbou, zákon však nežádá, aby neoprávněný držitel hradil něco nad rozsah této újmy. Je tomu tak i proto, že kvalifikace držby jako neoprávněné či – podle obecného zákoníku občanského z roku 1811 i nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. „nepoctivé“ ještě neznamená morální odsudek držitele, který by měl být sankcionován soukromým právem. Může být totiž subjektivně o svém právu přesvědčen a jeho jednání může být morálně nezávadné (např. držba pozemku „zakoupeného“ jen ústní smlouvou). K tomu viz Rouček, F., Sedláček, J.: Komentář k čsl. obecnému občanskému zákoníku a občanské právo na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha 1935, díl II., s. 136., Tégl, P.: K úpravě dobré víry v návrhu nového občanského zákoníku, Bulletin advokacie 1-2/2011.

Zákon ukládá neoprávněnému držiteli povinnost věc vydat s plody a užitky a nahradit škodu vzniklou neoprávněnou držbou; na druhé straně mu umožňuje odpočítat si tzv. nutné náklady, tedy náklady, které by na údržbu a provoz věci musel nutně vynaložit i vlastník věci, kdyby ji držel. Neoprávněný držitel nemá právo odpočítat si to, co na věc vynaložil nad rámec nutných nákladů. Z uvedeného se podává, že zákon považuje za spravedlivé, aby si neoprávněný držitel mohl odpočítat vše, co by vlastník věci při obvyklém nakládání (hospodaření) s ní musel vynaložit sám.

Jestliže k řádnému hospodaření s věcí náleží těžení plodů, nebo dokonce je-li těžení plodů obsahem zákonné povinnosti vlastníka věci a současně vlastník má vůči neoprávněnému držiteli právo na vydání plodů nebo jejich peněžní náhradu, pak náklady, které držitel účelně vynaložil na těžbu plodů, představují náklady nutné pro provoz věci ve smyslu § 131 obč. zák. Nejen že by tyto náklady musel vlastník, kdyby věc držel, sám vynaložit, ale v případě, že by si je držitel nemohl odpočítat, by se vlastníkovi dostalo více, než v případě, že by věc držel a těžil plody sám. Ostatně podobně byla věc řešena i v OZO (viz citovaný komentář k němu, s. 136, a odkaz § 336 OZO na nezmocněné jednatelství včetně § 1037 OZO).

Neoprávněný držitel si tyto náklady (a to platí i pro další náklady spojené se zpeněžením plodů) může odpočítat jen tehdy, postupoval-li při těžbě s péčí řádného hospodáře a vynaložil-li je účelně (zejména na plnění povinností uložených mu lesním zákonem – viz např. hlavu pátou lesního zákona). Tak např. nejsou relevantní náklady na svévolné a předčasné kácení stromů mimo lesní hospodářský plán anebo kácení prováděné pro držitele třetí osobou za zjevně přemrštěnou cenu. Zda o takový případ jde, bude záležet na konkrétních skutkových okolnostech a jejich zhodnocení.

Lze uzavřít, že těžil-li neoprávněný držitel při řádném hospodaření s věcí její plody a má povinnost je vlastníkovi vydat nebo poskytnout mu jejich peněžní náhradu, pak si může od nároků vlastníka uvedených v § 131 odst. 1 obč. zák. odpočítat to, co účelně vynaložil na těžení plodů a podle okolností věci i na jejich prodej.

K námitce, že výkon práva žalobce požadovat vydání plodů a užitků je v rozporu s dobrými mravy:

Jestliže odvolací soud uzavřel, že žaloba nemůže být v rozporu s dobrými mravy již proto, že se jedná o nárok plynoucí z vlastnického práva (resp. nezabýval se námitkou, že právní posouzení soudu prvního stupně v této části není správné), odchýlil se tím od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Nejvyšší soud opakovaně připustil, že ve výjimečných případech není vyloučen rozpor výkonu práva s dobrými mravy ani tehdy, jedná-li se o výkon práva vlastnického

(rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2000, sp. zn. 22 Cdo 740/99, publikovaný v časopise Soudní rozhledy č. 4, roč. 2001, str. 111, nebo stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2009, Cpjn 6/2009, uveřejněné pod číslem 6/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). Soud se tak v dalším řízení bude zabývat námitkou, že uplatnění žalobního nároku představuje pokračování majetkových křivd, způsobených v minulosti, a proto je v rozporu s dobrými mravy. Nebude však aplikovat § 3 odst. 1 obč. zák., ale § 8 o. z.; pod pojem „zneužití práva“ lze zahrnout i jeho výkon v rozporu s dobrými mravy (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4884/2015).

K ostatním námitkám

Otázka aktivní legitimace žalobce nemůže založit přípustnost dovolání, neboť na ní napadené rozhodnutí ve smyslu § 237 o. s. ř. nezávisí. Odvolací soud tuto otázku nezaložil na závěru o neexistenci původního družstva (ačkoli se touto otázkou zabýval), nýbrž – bez ohledu na další osud původního družstva – založil ji na zjištění, že na žalobce vlastnické právo k předmětným nemovitostem přešlo. Námitky ohledně existence původního družstva tak ve skutečnosti směřují ke zpochybnění pravomocně skončeného restitučního řízení.

K otázce, zda pro určení hodnoty plodů, které je dovolatel povinen vydat, je rozhodná cena plodů před sklizní nebo po sklizni, dovolací soud vychází z toho, že neoddělené plody nejsou považovány za samostatné věci, nýbrž za součást věci hlavní; až oddělením se tyto plody stanou samostatnými věcmi a teprve tehdy vzniká zvláštní povinnost vydat je vlastníku spolu s věcí mateřskou (obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2003, sp. zn. 22 Cdo 509/2003). Výše náhrady se proto musí odvíjet od ceny plodů oddělených. Co se týká samotného stanovení výše náhrady, také v případě neoprávněné držby podle § 131 odst. 1 obč. zák. platí, že majetkovým vyjádřením plodů je peněžitá částka, která odpovídá částkám obvykle vynakládaným na získání plodů v daném místě a čase (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2014, sp. zn. 28 Cdo 208/2013, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1786/2009). Právní názor odvolacího soudu, podle kterého je třeba vyjít z obvyklé ceny sklizených plodů (v tomto případě vytěženého dřeva), je tak správný.

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je částečně důvodné. Proto nezbylo, než napadené rozhodnutí v tomto rozsahu zrušit (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Jelikož důvody, pro které Nejvyšší soud napadené rozhodnutí ruší, platí také pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil s napadeným rozhodnutím také závislé výroky tohoto rozhodnutí a věc vrátil v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Dovolání proti výroku II. napadeného rozhodnutí dovolací soud odmítl, neboť podání v této části trpí vadami, které nebyly v zákonné lhůtě odstraněny (§ 243c odst. 1 o. s. ř.). Dovolatel nevymezuje předpoklady přípustnosti dovolání podle § 241a odst. 2 ve spojení s § 237 o. s. ř. Požadavek, aby dovolatel v dovolání uvedl, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, je však podle § 241a odst. 2 o. s. ř. obligatorní náležitostí dovolání. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř. (jako v této věci), je dovolatel povinen v dovolání vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné (k tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. srpna 2013, sen. zn. 29 NSČR 55/2013). Přitom ani z obsahu dovolání není patrné, v čem dovolatel spatřuje přípustnost dovolání ve vztahu k napadenému výroku II.

O náhradě nákladů dovolacího řízení rozhodne soud v novém rozhodnutí o věci (§ 243g odst. 1 o. s. ř.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 30. května 2017

JUDr. Jiří Spáčil, CSc.
předseda senátu